

РОЗДІЛ III

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 377/378:[37.011.3-051:374.7](439)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.138-145](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.138-145)

Годлевська Катерина Василівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9263-243X>

E-mail: katehod89@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА АНДРАГОГІВ В УГОРЩИНІ

Анотація. У статті проаналізовано суспільно-політичні, організаційно-педагогічні передумови й особливості становлення і розвитку в Угорщині системи професійної підготовки андрагогів; розглянуто її нормативно-правове забезпечення (Постанова Міністерства Людських Ресурсів 18/2016 (VIII. 5) «Про спільні вимоги щодо підготовки бакалаврів та магістрів професійно-технічної освіти, а також загальні вимоги до підготовки вчителів», Закон «Про освіту дорослих» та ін.). Науково обґрунтовано особливості організації і змісту професійної підготовки андрагогів в університетах Угорщини. З'ясовано, що підготовка андрагогів відбувається на рівні бакалаврату (Організація спільноти) і магістратури (Андрагогіка), здобути яку можна як у педагогічних, так і непедагогічних закладах вищої освіти. На основі аналізу навчальних планів і програм професійної підготовки андрагогів визначено особливості змісту, зокрема показано, що він побудований на принципах науковості, проблематизації, інтегративності, індивідуалізації, диференціації, варіативності, прогностичності, цілісності. Підтверджено, що велику частку професійної підготовки становлять знання про функціонування людини на сучасному ринку праці, принципи розвитку і навчання співробітників організацій та особливості сучасних технологій навчання дорослої людини. Набуті знання можуть стати у нагоді для аналізу стану та змін, що відбуваються у сфері освіти дорослих, допоможуть планувати, організовувати й просувати просвітницьку діяльність для дорослих відповідно до чинного законодавства та соціальних, професійних і освітніх стандартів. Показано, що вкрай важливим напрямом діяльності андрагогів в Угорщині є робота з інтегрування найбільш незахищених верств населення в соціум, а також із розвитку освітніх, наукових, інституційних і методичних навичок.

Ключові слова: андрагог, професійна підготовка, навчальний план, Угорщина.

Hodlevska Kateryna – PhD in Pedagogy, Senior Research Staff of the Pedagogical and Adult Education Foreign Systems Department of the Ivan Zlaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9263-243X>
E-mail: katehod89@gmail.com

ANDRAGOGUES PROFESSIONAL TRAINING IN HUNGARY

Abstract. In the article described the socio-political, organizational and pedagogical peculiarities of the andragogues professional training system formation and development in Hungary; the legal support (Decree of the Ministry of Human Resources 18/2016 (VIII. 5.) «On common requirements for the bachelors and masters training of professional education, as well as the general requirements for the teachers training2, Law 20 On Adult Education2 etc.). It has been substantiated the peculiarities of the organization and content of the andragogues professional training in universities of Hungary. It has been found that the andragogues training takes place at the level of Bachelor (Community Organization) and Master (Andragogy), which can be obtained in both pedagogical and non-pedagogical higher education institutions. On the basis of the analysis of curricula and programs of andragogues professional training, was determined the content features, in particular, it was shown that it is built on the principles of scientific, problematization, integrativeness, individualization, differentiation, variability, prognosticity, integrity. It was confirmed that a great deal of professional training made up knowledge about human functioning in the modern labor market, principles of development and training of organizations employees and features of modern adult education technologies. The acquired knowledge can be useful for analyzing the status and changes of the adult education field, helping to plan, organize and promote adult education activities in accordance with current legislation and social, professional and educational standards. It was shown that an extremely important area of activity of andragogues in Hungary is to work on integrating the most vulnerable sections of the population into society, as well as developing educational, scientific, institutional and methodological skills.

Key words: andragogues, professional training, curriculum, Hungary.

Постановка проблеми, її актуальність. Високоосвічені громадяни – важлива складова соціально-економічного розвитку і добробуту кожної країни. У «Меморандумі з освіти впродовж життя», прийнятому на Лісабонському саміті Ради Європи (2000), проголошено безперервну освіту як головну політичну програму суспільства, оснований на знаннях; соціальної єдності та зайнятості (*A Memorandum of Lifelong Learning*, 2000). Невід’ємною складовою безперервної освіти є освіта

дорослих, яка надає людству широкий доступ до розширення світогляду, збільшення інтелектуального потенціалу та соціальної мобільності особистості упродовж її життя. Зазначене вище актуалізує проблему підготовки фахівців для сфери освіти дорослих.

Необхідно підкреслити, що нині в Європейських країнах розгортається активна дискусія щодо найбільш раціональних шляхів розвитку системи підготовки й удосконалення педагогічного персоналу для роботи з дорослими. Йдеться як про теоретико-методологічний, законодавчий, так і технологічний рівні такої підготовки, спрямованої на формування і розвиток професійної компетентності андрагогів. У цьому контексті вивчення досвіду Угорщини з професійної підготовки андрагогів викликає значний інтерес і може стати важливим джерелом всебічного осмислення й творчого використання його позитивних ідей, що забезпечується низкою чинників, серед яких: суттєве поглиблення європейської співпраці в освітній галузі, створення єдиного європейського освітнього простору, значні успіхи, яких досягла Угорщина у реформуванні системи освіти дорослих, досідають провідні позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовому освітньому просторі вже понад 60 років точиться жвава дискусія щодо питань, пов'язаних із підготовкою персоналу для освіти дорослих. Зрозуміло, що ті, хто навчає дорослу людину, потребують специфічного діапазону компетентностей, які базуються на знаннях психології, фізіології, андрагогіки тощо. Особливістю та складністю їх роботи є те, що вони працюють у широкому різноманітті організаційних та соціальних контекстів, одночасно організовуючи, викладаючи та підтримуючи дорослих в їх діяльності та навчанні. В останнє десятиліття зросла кількість як міжнародних, так і національних досліджень, які зосереджені на питаннях підготовки педагогів для освіти дорослих. Значний інтерес для нашого наукового пошуку становлять праці українських (О. Аніщенко, С. Гончаренко, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, О. Огієнко та ін.) й угорських (Е. Баркоу, М. Дурко, Д. Марковські, Б. Немет, К. Сіладі, Е. Тоут, Е. Форкош, М. Шарі, Д. Чома та ін.) науковців, які вивчали різні аспекти підготовки педагогів для освіти дорослих. Аналіз цих джерел виявив використання цілої низки споріднених понять, пов'язаних з професійною підготовкою та діяльністю педагогів для освіти дорослих: педагог для дорослих, фасилітатор, андрагог тощо. В Угорщині активно використовується термін – андрагог, на чому наголошено у Стратегії безперервної освіти Угорщини (*Magyar Köztársaság Kormány, 2005*). Про важливість даного питання також свідчать: Стратегія «Європа 2020» (*European Commission, 2010*), гранти «Erasmus +» для підтримки навчальних курсів в закладах освіти дорослих закордоном (*European Commission, 2019b*), електронна платформа для навчання дорослих в Європі (EPALE) (*European Commission, 2019a*). Не можемо не згадати, що за підтримки Інституту ЮНЕСКО з освіти впродовж життя у більшості країн Європи, зокрема, і в Україні щорічно проводяться Тижні освіти дорослих де розглядаються

питання підготовки педагогів для освіти дорослих.

Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки андрагогів в Угорщині. Для досягнення поставленої мети нами були використанні методи ретроспективного, порівняльного та системного аналізу

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблему професійної підготовки андрагогів в Угорщині, на нашу думку, слушно починати розглядати із Закону «Про вищу освіту» (*Magyarország. Törvény LXXX, 1993*), оскільки саме завдяки ньому в Угорщині професію «Андрагог» ввели в класифікатор, а в університетах розпочалася професійна підготовка цих фахівців. Наразі законодавчою основою для професійної підготовки андрагогів є Постанова Міністерства Людських Ресурсів Міністерства Людських Ресурсів 18/2016. (VIII. 5.) «Про спільні вимоги щодо підготовки бакалаврів та магістрів професійно-технічної освіти, а також загальні вимоги до підготовки вчителів» (*Magyarország. EMMI rendelet 18 (VIII. 5), 2016*). У Постанові чітко окреслено вимоги до професійної підготовки андрагогів на магістерському рівні. Звернемо увагу на те, що згідно цієї постанови з вересня 2017 р. бакалаврський рівень спеціальності «Андрагогіка» реорганізовано в спеціальність «Організація спільноти».

Стосовно структури державного управління Угорщини зауважимо, що Міністерство національної економіки (MNE) відповідає за підготовку андрагогів, тобто воно регулює сам контент, але видає відповідні декрети тільки за згодою Міністра людських ресурсів (МРЛ). Відповідальність за певні напрями в підготовці андрагогів, також беруть: інші міністерства Угорщини, Національне бюро праці, Дирекція з освіти дорослих й економічна палата.

Підкреслимо, що професійну підготовку андрагога можна здобути як у педагогічних, так і непедагогічних закладах вищої освіти Угорщини, а саме: Будапештському університеті економіки, Дебреценському університеті, Університеті імені Кароля Естерхазі, Університеті імені Етвеша Лоранда, Коледжі імені Яноша Кодолані, Університеті імені Янаша Ноймана, Ниредьгазькому університеті, Печському університеті, Сегедському університеті і Університеті імені короля Сигизмунда (*Felvi.hu, 2019*).

Проаналізувавши навчальний план Університету імені Етвеша Лоранда спеціальності «Організація спільноти», освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр, можемо сказати, що мета навчання – підготовка фахівця, який зможе організувати молодь та дорослих займатися в культурних, церковних, цивільних та некомерційних організаціях, державних або муніципальних установах, підприємствах, інтегрованих багатофункціональних організаціях. При цьому студенти можуть здобути таку кваліфікацію: менеджер культурної спільноти; менеджер молодіжної спільноти; менеджер розвитку людських ресурсів. Термін навчання – 6 семестрів (*Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2019a*).

Зауважимо, що фахівець з організації спільноти є організатором, режисером і аніматором в області громадської освіти, допомоги молоді і розвитку людини. Він вміє співпрацювати з установами та організаціями в галузі культури, соціальної допомоги, освіти дорослих і місцевого економічного розвитку. Він готовий продовжити навчання в магістратурі.

Випускники знають основні принципи функціонування інститутів, що працюють в галузі культури, народної освіти, освіти дорослих, розвитку молодіжних організацій та їх правове регулювання.

За час навчання необхідно здобути 180 кредитів: базові – 40–60%; професійні – 50 кредитів; дисципліни за вільним вибором – 10 кредитів; дипломна робота – 4 кредити; практика (80 год. у 4 семестрі в осередку культури чи будь-якій іншій установі відповідно до індивідуального плану; 160 год. відповідно до кваліфікації) (*Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2019a*).

Акцентуємо увагу на тому, що для вступу на магістерську спеціальність «Андрагогіка» потрібно мати певну кваліфікацію (менеджер культурної спільноти, менеджер молодіжної спільноти, менеджер розвитку людських ресурсів, консультант з працевлаштування, менеджер з питань культури та освіти для вищих навчальних закладів та гуманітарних наук). Якщо на дану спеціальність хоче вступити абітурієнт з іншою бакалаврською кваліфікацією, то він має мати 30 кредитів: 10 – в галузі гуманітарних наук (історія філософії, суспільні науки, комунікація, інформаційні технології, бібліотекознавство); 20 – педагогіка і/або психологія. Кредити, яких не вистачає студент може здобувати паралельно з навчанням в магістратурі на протязі перших 2 семестрів (*Felvi.hu, 2019*).

Проаналізувавши навчальний план Університету імені Етвеша Лоранда (спеціальність «Андрагогіка», освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр) зазначимо, що мета магістерської підготовки – формування андрагога, який здатний: інтерпретувати наукові знання з освіти дорослих; накопичені знання використовувати на практиці; керувати та організовувати освіту дорослих в освітніх закладах; розробляти навчальні програми для дорослих; координувати процес навчання дорослих; надавати консультаційні послуги, пов'язані з проблемами дорослих; планувати і здійснювати дослідження в галузі освіти дорослих; використовувати як традиційні так і інноваційні форми і методи навчання; підтримувати європейські тенденції розвитку освіти дорослих та конвергенцію з розвиненими країнами; інтегрувати найбільш незахищені верстви населення в соціум; розвивати освітні, наукові, інституційні та методичні навички. Термін навчання – 4 семестри.

За час навчання в магістратурі необхідно здобути 120 кредитів: базові – не менше 16 – 22 кредитів; професійні – 40–55 кредитів; диференційовані професійні – 32–45 кредитів; дисципліни за вільним вибором – 10 кредитів; дипломна робота – 10 кредитів; практика – 170 год. (*Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2019c*).

Після закінчення магістратури студенти мають можливість

продовжити навчання в докторантурі для проведення андрагогічних досліджень.

Розглянувши «План практики спеціальностей «Організація спільноти» і «Андрого» Університету імені Етвеша Лоранда» бачимо, що педагогічна практика андрагогів в Угорщині є обов'язковим та важливим компонентом їхньої фахової підготовки [10] та регулюється постановою Міністерства Людських Ресурсів 18/2016. (VIII. 5.) «Про спільні вимоги щодо підготовки бакалаврів та магістрів професійно-технічної освіти, а також загальні вимоги до підготовки вчителів» (*Eötvös Loránd Tudományegyetem*, 2019b).

Зазначимо, що серед основних видів і форм педагогічної практики виокремлюють: бакалаврську практику, яку студенти спеціальності «Організація спільноти» проходять у 4 і 5 семестрах й вона становить 80 і 160 год. відповідно; магістерську практику, яку студенти спеціальності «Андрогогіка» проходять на 2, 3 і 4 семестрах й вона становить 30, 30 і 110 год. відповідно. Практику студенти можуть проходити в органах міського управління, закладах освіти і культури, громадських організаціях, молодіжних соціальних інститутах, регіональних центрах освіти дорослих, церковних і некомерційних організаціях (*Eötvös Loránd Tudományegyetem*, 2019b).

За 3 тижні до початку практики майбутній андрого повинен написати лист-клопотання до університету для того, щоб укласти договір з відповідною організацією. Під час проходження практики студенти виконують покладені на них професійні обов'язки і ведуть щоденник. Оцінює практику і в разі необхідності, надає підтримку, інструктор від університету. Для студентів дуже важливо гарно зарекомендувати себе під час практики, оскільки їм можуть запропонувати подальше працевлаштування, що, маємо зауважити, трапляється досить часто (*Eötvös Loránd Tudományegyetem*, 2019b).

Вважаємо за доцільне зауважити, що професія андрогога – одна з найпопулярніших в Угорщині. Затребуваність андрагогічної підготовки обумовлюється можливістю знайти роботу у навчальних відділах різних організацій, тренінгових компаніях, в інституціях ринку праці, кадрових агентствах, редакціях освітніх порталів, громадських організаціях, що працюють в галузі освіти дорослих, а також в організаціях і установах культури, регіональних центрах освіти дорослих та ін. Окрім того, випускники можуть працювати в урядових та громадських організаціях і установах різних рівнів, які відповідають за розроблення політики та підтримку освітньої діяльності дорослих. Важливим є те, що більшість випускників спеціальності «Андрогогіка» (2018) працюють або продовжують навчання за спеціальністю, а саме: 70% працює в закладах освіти дорослих, 9% – працюють і навчаються далі; 2% – продовжують навчання; 4% – будують кар'єру за напрямом. Інші 15 % – виїхали за кордон або знаходяться у пошуках місця роботи (за даними Felvi.hu – державної електронної бази вищої освіти Угорщини) (*Felvi.hu*, 2019).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професія андрагога є однією з найбільш популярних в Угорщині. Наразі законодавчою основою для професійної підготовки андрагогів є Постанова Міністерства Людських Ресурсів Міністерства Людських Ресурсів 18/2016. (VIII. 5) «Про спільні вимоги щодо підготовки бакалаврів та магістрів професійно-технічної освіти, а також загальні вимоги до підготовки вчителів». На основі аналізу навчальних планів і програм професійної підготовки андрагогів визначено особливості змісту, зокрема показано, що він побудований на принципах науковості, проблематизації, інтегративності, індивідуалізації, диференціації, варіативності, прогностичності, цілісності. Підтверджено, що велику частину професійної підготовки відводиться на практику. Затребуваність андрагогічної підготовки обумовлюється великою вірогідністю успішного працевлаштування. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у з'ясуванні можливостей творчого використання прогресивних ідей угорського досвіду в системі андрагогічної освіти України на різних рівнях.

Список використаних джерел

- Commission of the European Communities. (2000). *A Memorandum of Lifelong Learning*. Brussels: Commission of the European Communities.
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar. (2019a). *Közösségszervezés BA (korábban Andragógia BA)*. URL: [https://www.ppk.elte.hu/ alapkezesek/andragogia_ba](https://www.ppk.elte.hu/alapkezesek/andragogia_ba).
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar. (2019b). *Tájékoztató a szakmai gyakorlatról «Közösségszervezés» – BA, «Andragógia» – MA*. URL: https://fti.ppk.elte.hu/dstore/document/2351/szakgyak_tajekoztato_mell_eletekkel_FTI.pdf
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar. (2019c). *Andragógia MA*. URL: <https://fti.ppk.elte.hu/andragogia-ma/szakgyak>
- European Commission. (2010). *Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth*. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.
- European Commission. (2019a). *EPALE – Electronic Platform for Adult Learning in Europe*. URL: <https://epale.ec.europa.eu/en>
- European Commission. (2019b). *Erasmus+. Adult Education*. URL: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/staff-training/adult-education_en
- Felvi.hu. (2019). *Szakok, képzések*. URL: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések.
- Magyar Köztársaság Kormánya. (2005). *Stratégia az Egész életen át tartó tanulásról*. Budapest: Oktatási Minisztérium – Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium.
- Magyarország. EMMI rendelet 18 (VIII. 5). (2016). *A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti*

követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30) EMMI rendelet módosításáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1600018.EMM×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT>.
Magyarország. Törvény LXXX. (1993). *A Felsőoktatásról.* URL: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300080.TV>

УДК 070:37

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.145-155](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.145-155)

Головченко Гліб Олександрович – кандидат педагогічних наук,
директор Коледжу преси та телебачення (м. Миколаїв)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1734-6430>
E-mail: g.golovchenko@gmail.com

РОЗВИТОК МЕДІАОСВІТИ У США ТА КАНАДІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті автор наголошує на важливості вивчення філософсько-педагогічних підходів до медіаосвіти в США і Канаді. Виокремлено низку теорій (теорія масової комунікації, конструктивізм) і підходів (критичний, протекціоністський, художній, практичний, культурологічний, інокуляційний, еkleктичний), які вплинули на розвиток медіаосвіти в досліджуваних країнах. Філософські теорії медіаосвіти ґрунтуються на таких принципах, як: навчання – це процес пошуку, конструювання та реорганізації знань самою особистістю; навчання має бути пов'язаним із життям, а не з окремими фактами; гуманізація процесу навчання відбувається за рахунок ознайомлення учнів з моделями ментальної поведінки. Зазначені принципи конструктивістської теорії разом із основними положеннями теорії комунікації та теорії масової комунікації складають концептуальну основу медіаосвіти.

Проаналізовано переваги та недоліки цих теорій і підходів. Обґрунтовано, що основний фокус в розумінні медіаосвіти зміщувався від її аналізу та розуміння, як медіа формує суспільне знання, до вивчення медіаосвіти як засобу вираження та естетики. Досліджено як інтеграція філософсько-педагогічних підходів сприяє ефективному впровадженню медіаосвіти у життя сучасного суспільства та формує особливі завдання для педагогів різних ланок освіти (розвиток «медіаскептицизму» учнів, запобігання шкідливому впливу медіа, оцінювання естетики медіаформ, розвиток медіакомпетентності молоді).

Обґрунтовано, що розуміння сутності філософсько-педагогічних підходів сприяє усвідомленню закономірностей їх впливу на аудиторію,